

Bouwhistorische verkenning
met waardenstelling
en aanbeveling

Boerderij Dijkerstraat 42 Weert

Boerderij Dijkerstraat 42 Weert

RR Oud boeren tafereel aan de achterzijde van het woonhuis RR.

Colofon

Redactie: Jos Bertens

Teksten: Jos Bertens

Fotografie: Jos Bertens en Luc Jonkers

Tekenwerk: Luc Jonkers

Veldwerk: Jos Bertens, Pedro Schamp en Luc Jonkers

Copyright: Schamp Bouwkundig Advies

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Voorwoord	4
Objectgegevens	5
Inleiding	6
Het boerderij-ensemble in zijn historische context	9
Beschrijving van de boerderij en bijgebouwen	13
Boerderij	13
Exterieur	13
Lange voorgevel (oostzijde)	13
Woongedeelte	13
Bedrijfs gedeelte	14
Kopgevel (noordzijde)	14
Lange achtergevel (westzijde)	15
Dak	16
Interieur	19
Woongedeelte	19
Bedrijfs gedeelte	20
Hooizolder	21
Kapconstructie	21
Bijgebouwen	27
Schuur	27
Exterieur	27
Interieur	28
Bakhuis	34
Exterieur	34
Interieur	34
Waardering	37
Cultuurhistorische waardestelling	37
Bouwhistorische waardestelling	37
Waarderingstekening	38
Conclusie	42
Advies	43
Bijlagen	44
Bijlage 1 – Waardestelling boerderij	44
Bijlage 2 – Waardestelling bakhuis	45
Bijlage 3 – Waardestelling erf	46

Voorwoord

Wanneer een boerderij of een geheel ensemble van functie gaat veranderen, komt er veel om de hoek kijken. De agrarische functie houdt op te bestaan en een daarop volgende bestemmingswijziging is onderhevig aan een ingewikkeld vergunningentraject. Een deel van de bebouwing zal geamoveerd moeten worden en een ander deel behouden. Dit is afhankelijk van de cultuurhistorische waarde van de verschillende gebouwen die onderdeel uitmaken van het ensemble.

Teneinde deze cultuurhistorische waarde vast te stellen, worden de verschillende gebouwen aan een cultuurhistorisch onderzoek onderworpen. Bij boerderij Dijkersstraat 42 betreft dit de boerderij, de schuur en het bakhuis. Boerderij en schuur worden als een onlosmakelijk geheel gezien, het bakhuisje staat er enigszins los van maar maakt deel uit van het historische erf.

Indien kan worden vastgesteld dat er sprake is van een belangrijke cultuurhistorische waarde, schept dit de mogelijkheid tot verruiming van de herbestemmingsmogelijkheden. In ruil voor het behoud en de daaraan gekoppelde restauratie van het cultuurhistorische ensemble kan de eigenaar een vergunning krijgen om het hoofdgebouw te splitsen en een bijgebouw een herbestemming te geven, bijvoorbeeld tot een of meer woningen. Deze regeling creëert de mogelijkheid om naast het behoud ook de financiering rond te krijgen voor de restauratie van het geheel.

In deze bouwhistorische verkenning is de huidige stand van zaken van boerderij, schuur en bakhuis gedetailleerd beschreven, gefotografeerd en uitgetekend. Door archiefonderzoek bij het kadaster, het raadplegen van tekeningen van verbouwingen in het verleden en de informatie die de eigenaren hebben verstrekt, hebben we ons onderzoek aanmerkelijk kunnen verdiepen.

Dit verslag geeft tevens een waardenstelling, waarbij de gebouwen en hun onderdelen geclassificeerd worden in de categorieën hoog monumentwaardig, positief monumentwaardig en indifferent monumentwaardig.

De Rips, mei 2018

Schamp Bouwadvies
Adviseur Ruraal Erfgoed

Objectgegevens

Eigenaar: Familie Koppen

Adres: Dijkerstraat 42

Postcode en plaats: 6006PS Weert

Kadastraal nummer: G

Sectie: 273

Kadastrale gemeente: Weert

Inleiding

Boerderij Dijkerstraat 42 is een ensemble van twee gelijkvormige monumentale gebouwen, boerderij en schuur, dat met de eindgevels aan de Dijkerstraat ligt. De twee monumentale gebouwen liggen parallel aan elkaar. Ze zijn met een muur en poort met elkaar verbonden. De symmetrie van de twee eindgevels met de contouren van het mansardedak geeft het geheel een statige uitstraling. De beide eindgevels zijn erg gesloten en alle belangrijke ramen en deuren van de gebouwen zijn gericht op het erf, dat zich achter de stenen poort uitstrekt. Door de poort komt men gelijk bij het bedrijfsgedeelte van de boerderij, zodat het woongedeelte zo veel mogelijk gevrijwaard blijft van de bedrijvigheid door karren, vee, mest en de oogst. Vanaf de straat geeft het ensemble de indruk van een aanzet tot de gesloten hoeve.

De Dijkerstraat ligt in het landelijk gebied ten zuiden van de stad Weert. Rondom de boerderij liggen vruchtbare akkers op licht geaccidenteerd terrein. Er liggen hier meerdere boerderijen met een grote schuur parallel gelegen aan het hoofdgebouw en met de korte eindgevels naar de straat gekeerd. Deze positionering is typisch voor de streek Midden Limburg en komt ook voor in de daaraan grenzende Maasstreek in Brabant. De boerderij is van het langgeveltype met een geïntegreerd schuurgedeelte. Een tweede, los staande schuur bevindt zich tegenover het hoofdgebouw, zodat er een besloten erf ontstaat.

Boerderij en schuur van Dijkerstraat 42 zijn beide gemeentelijk monument van de gemeente Weert. Beide gebouwen zijn ondanks de veranderingen in de bedrijfsvoering gaaf bewaard gebleven. De veranderingen die door de tijd hebben plaats gevonden, hebben op de beide hoofdgebouwen geen storend effect gehad en mogen dan ook afleesbaar blijven in de verschijningsvorm. Het is het continue bedrijfsmatige gebruik geweest dat er voor gezorgd heeft dat deze gebouwen tot in onze tijd bewaard zijn gebleven.

Boerderij Dijkerstraat 42 is in 1900 gebouwd als een voor die tijd moderne en statige boerenhoeve. Het is een gebouw met bepaalde karaktertrekken die je bij voorname burgerwoonhuizen zou verwachten. Zo heeft boerderij en schuur een mansardekap met topgevels. De belangrijke gevels aan de erfzijde hebben een geleding door middel van lisenen en spaarvelden. De dakrand heeft een uitgebreid ornament van verspringende lagen met ingenieus metselwerk. De hoeklisenen hebben een top met een uitspringende kolom op een gemetselde console. De ramen hebben hardstenen lekdorpels.

Ook het interieur was voor die tijd modern en had bij de bouw burgerlijke kenmerken. Achter de voordeur is een gang met de toegangsdeuren tot de "mooie kamer", twee slaapkamers en de woonkeuken. De kelder ligt geheel onder het maaiveld. Dit gaf bij de bouw de mogelijkheid om de kopgevel geheel symmetrisch op te trekken. De woonkeuken was uitgerust met een schouw die was ingericht voor het gebruik van een fornuis.

Naast de introductie van deze voor die tijd moderne elementen werd de boerderij nog op geheel ambachtelijke wijze gebouwd, een wijze die nog geheel aansloot bij de traditie. Zo is boerderij en schuur opgetrokken uit handvormstenen. Lokaal gebakken handvormstenen komen bij boerderijen rondom De Peel nog tot in de twintigste eeuw veelvuldig voor. De kapconstructie heeft een serie kappanten die nog bestaan uit zwaar eikenhout. Deze jukken en

spanten zijn op ambachtelijke wijze met eiken toognagels in elkaar gezet. Ook zijn bij boerderij en schuur zware eiken liggers gebruikt, die op de gevels rusten en die de kap dragen. Bij de vernieuwing van de zoldervloeren zijn deze eiken liggers in stal en schuur vervangen. Twee exemplaren zijn nog aanwezig.

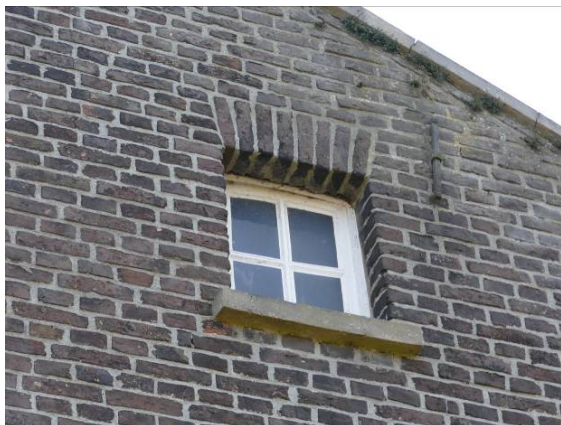
De boerderij heeft enige kenmerken die typisch zijn voor Limburgse gebouwen. Zo hebben de woonhuisvensters en de voordeur een smal kozijn dat diep in de gevel ligt. Voordeur en vensters zijn aan de bovenzijde licht gebogen en bij beide is onderaan gebruik gemaakt van hardsteen. De ramen zijn tweeledig met boven een vast raam en onder twee draairamen. De ramen hebben daardoor een brede middenstijl.

Bezijden het erf aan de westzijde van de boerderij staat het oude bakhuisje. Dankzij een aanbouw en hergebruik als varkensverblijf heeft dit uiterst charmante gebouwtje de tand des tijds doorstaan. Met de vlechtingen in de topgevels lijkt het gebouw ouder dan de boerderij. De kolommetjes op de hoeken van de schuine zijden zijn echter gelijkvormig aan die van het hoofdgebouw.

In de loop der jaren zijn er op het erf een aantal gebouwen bijgekomen: een aantal kippenhokken, een paar varkensschuren en een wagenloods. De varkensschuren zijn leeg, de wagenloods wordt nog gebruikt als garage en stalling voor allerlei materialen. Een paar kippenhokken zijn overgebleven en staan er in ietwat ruïneuze staat bij. Verder bevindt zich achter de schuur nog een moestuin en het restant van een boomgaard.

Figuur 1 Een ensemble van twee gelijkvormige monumentale gebouwen

Figuur 2 De boerderij is opgetrokken in handvormsteen

Figuur 3 De woonhuisvensters hebben een smal kozijn dat diep in de gevel ligt

Figuur 4 De dakrand heeft een ornament van twee horizontaal verspringende muizentanden

Het boerderij-ensemble in zijn historische context

De Dijkerstraat is onderdeel van een oud ontginningsgebied ten zuiden van de stad Weert. Het gebied heeft een kransakkerstructuur. De boerderijen liggen in een bochtig lint rondom een groot akkercomplex. Dit akkercomplex is als zodanig nog herkenbaar en bestaat uit vruchtbaar akkerland. Het gebied lijkt licht geaccidenteerd te zijn. Op de kadasterkaart van 1832 staat ter plaatse van de huidige boerderij reeds een gebouw ingetekend. Het is een boerderij in U-vorm, een driezijdig gesloten boerderijtype dat met de open zijde naar de akkers is gekeerd. De U-vorm heeft overal dezelfde dikte.

De huidige boerderij en schuur zijn gebouwd in het jaar 1900. Het is mogelijk dat de schuur enige jaren later is gebouwd, aangezien er kleine verschillen zijn in de vormgeving en het materiaalgebruik. We kunnen aannemen dat beide gebouwen vanaf de bouw een bedekking hebben gehad met pannen. Een mansardedak is eigenlijk voor een boerderij te chic om het met riet te bedekken. Bovendien is de helling van het bovenste deel niet steil genoeg voor een vlotte afvoer van regenwater over het riet. Het is niet onmogelijk dat de oudhollandse pannen, die op de schuur liggen, oorspronkelijk ook op de boerderij hebben gelegen. De muldenpannen, waarmee de boerderij thans is gedekt, zijn er al sinds het einde van de 19^e eeuw maar komen dan bij boerderijen vrijwel niet voor. Overigens hebben mansardedaken meestal een speciaal soort pan dat bij de knik meebuigt en bij de eindgevels hoekpannen heeft.

De boerderij is gebouwd als langgevelboerderij, een boerderijtype dat rondom De Peel en in het aansluitende Belgisch Limburg sinds het midden van de 19^e eeuw het meeste voorkomt. Boerderij en schuur hebben geen gebint, de buitengevels zijn hoog genoeg om de robuuste eiken liggers te dragen. Vaak zijn de gevels ter plaatse van de oplegging aan de binnenzijde met een penant verstevigd. Bij Dijkerstraat 42 zal voor dit doel ook gebruik zijn gemaakt van de lisenen. Op de liggers liggen de slieten van de stal en vinden de twee spantbenen van de kapseanten ondersteuning. In het woongedeelte zijn deze liggers afwezig, aangezien de zolderbalken en ook de kapseanten kunnen steunen op de binnenmuren.

De boerderij zal bij de bouw nog een potstal hebben gehad. Daartoe bevond zich in de stalgevel een dubbele deur waardoor de eerdkar naar binnen kon rijden voor het uitrijden van de mest. Een potstal heeft meestal geen raam, soms een kleine opening met een luikje. Later komen er dan een paar stalen ramen in de stalgevel. Naast de stal ligt dan het schuurgedeelte met de hoge deeldeuren. Deze deuren zullen hebben gelegen ter plaatse van de huidige schuifdeuren en reikten tot aan de dakrand. Deeldeuren zijn een heel stuk hoger dan de mestdeuren. Door de deeldeuren werd vroeger de hoogkar naar binnen gereden voor het lossen van het hooi boven de stal en het lossen van het koren in de tasruimte. De tasruimte is het deel van de schuur tegen de eindgevel. Een tasruimte heeft doorgaans geen ramen. Boerderij Dijkerstraat 42 heeft ook een paar hoge deeldeuren in de eindgevel gehad. Waarschijnlijk reed door deze opening de lege hoogkar weer naar buiten of vice versa.

Vanaf begin jaren vijftig van de vorige eeuw vinden er grote veranderingen plaats aan het hoofdgebouw. Deze veranderingen zijn het gevolg van een begin van specialisatie in de bedrijfsvoering. Aan de westgevel van het hoofdgebouw wordt een aanbouw opgetrokken met aan de woonzijde een bijkeuken en sanitaire ruimten en aan de stalzijde een melkkamer en

varkenshokken. Ook wordt een aanbouw aan het bakhuis gemaakt en wordt het hele gebouw ingericht voor varkens.

Eind jaren vijftig wordt de boerderij verder gemoderniseerd, waarbij de oude zolders verdwijnen en in het hele hoofdgebouw een betonnen systeemvloer wordt aangelegd. Hierbij worden in het bedrijfsgedeelte de eiken liggers vervangen door stalen balken met daar tussen betonnen balken die de systeemplaten dragen. De spanten worden voortaan gedragen door de nieuwe betonnen vloer. In het woongedeelte wordt de gang voor een gedeelte breder gemaakt, zodat er plaats komt voor een gemakkelijke trap naar boven. Deze verbreding gaat ten koste van de grootte van de woonkeuken. In dit vertrek verdwijnt een aantal jaren later de schouw en wordt een nieuwe kookvoorziening gecreëerd op een meer comfortabele plaats. De kelder wordt dieper gemaakt, zodat je er rechtop in kunt staan.

Tegelijk met bovengenoemde verbouwing zal ook de stal zijn vernieuwd. In de voorgevel zijn de mestdeuren dichtgezet en een aantal betonnen stalramen aangebracht. De stal is toen ingericht met een melkinstallatie en een efficiënte afvoer van de mest door middel van een drijfmeststelsel. Ook het schuurgedeelte krijgt in de gevels van de tasruimte betonnen ramen vanwege de inrichting tot varkensverblijf. De deel wordt opslagruimte voor het voer voor de koeien. De veranderingen in de gevels zijn door een vakbekwame metselaar met de afkomende handvormstenen op zeer kundige wijze uitgevoerd. De bouwsporen zijn namelijk nauwelijks waar te nemen.

Eind jaren zestig is de schuur aan de beurt. Dit gebouw herbergde oorspronkelijk een tasruimte met daarnaast hoge deeldeuren, een paardenstal, een karloods en een schapenstal. In 1969 wordt er één grote ruimte gecreëerd met een zolder van in die tijd veel gebezigde systeembetonplaten. De nieuwe ruimte wordt met moderne middelen ingericht voor het houden van fokzeugen. Alleen de schapenstal valt buiten deze vernieuwing en heeft tot op heden zijn oorspronkelijk interieur behouden.

In de jaren tachtig wordt er een aantal kippenhokken gesloopt. Deze dateerden uit de jaren vijftig toen er met Marshallhulp overal kippenschuren bij boerderijen verschenen. Deze met betonplaten geprefabriceerde gebouwen werden door aannemers in een dag in elkaar gezet. De eierprijs was toen hoog en de eiermijn in Roermond floreerde. In de jaren zestig is het over met de hoge eierprijs en de kippenhokken veranderen bij veel boerderijen in geïmproviseerde varkensverblijven. Bij Dijkerstraat 42 worden de kippenhokken in 1987 gesloopt om plaats te maken voor twee nieuwe varkensschuren. Deze met golfplaten gedekte gebouwen staan thans nog op het erf.

Figuur 5 In 1832 bevindt zich ter plaatse reeds een driezijdig gesloten hoeve

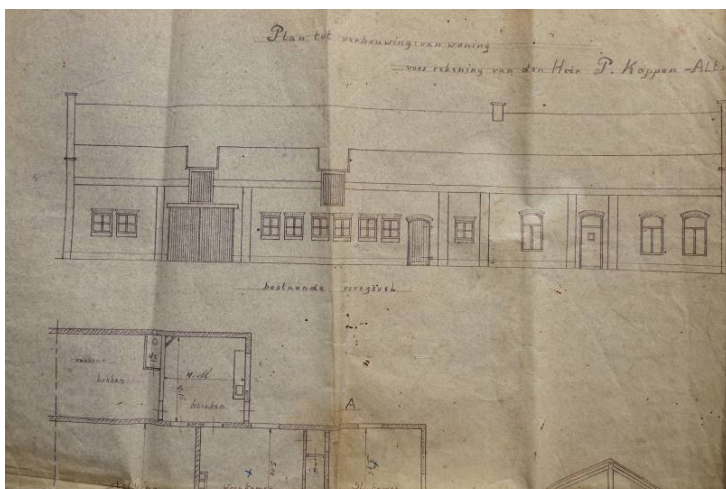
Figuur 6 Het hoofdgebouw is een langgevelboerderij

Figuur 7 Boerderij en bakhuis met hun aanbouw. Links achter het geboomte staat een wagenloods en varkensschuur. Op het dak van de boerderij boven de stal een luchtkoker

Figuur 8 De schuur is omgebouwd tot een grote ruimte voor fokzeugen

Figuur 9 Oude verbouwingstekening van stal en schuur naar huidige situatie

Beschrijving van de boerderij en bijgebouwen

Boerderij

Exterieur

Het hoofdgebouw heeft de vorm van een langgevelboerderij. Deze bestaat uit een woongedeelte, een stalgedeelte en een schuurgedeelte. Het onderscheid tussen stal- en schuurdeel is door bedrijfsaanpassingen in het verleden thans minder zichtbaar.

Lange voorgevel (oostzijde)

De voorgevel is met kalk opgetrokken in handvormsteen en kruisverband. De gevel heeft acht liseenvormige uitmetselingen, die zich op onregelmatige afstanden van elkaar bevinden. De beide uiteinden van de gevel hebben een hoekliseen die overloopt in de liseen van de kop- en eindgevel. De overgang van gevel naar dakrand bestaat uit een uitspringend gedeelte dat aansluit bij de lisenen. Dit uit de gevel stekend deel is opgebouwd uit een iets uit de gevel springende strekkenlaag, gevolgd door zes lagen metselwerk die aansluiten bij de lisenen. Daarboven bevindt zich, trapsgewijs, een uitspringende koppenlaag, twee rijen muizentanden die ten opzichte van elkaar horizontaal verspringen. Het geheel wordt afgedekt door een wederom uitspringende strekkenlaag. De gevel heeft geen dakgoot. Onderaan de gevel is een gecementeerde plint, met op regelmatige afstand een koppel verticaal lopende in de cement gedrukte strepen als versiering. Bij de lisenen geeft de aangebrachte plint de suggestie van een basement. Door dit alles lijkt de gevel te zijn opgebouwd uit een zevental spaarvelden van onregelmatige grootte.

Woongedeelte

Het woongedeelte bestaat uit drie spaarvelden. In het rechtse spaarveld bevinden zich twee vensters, de voordeur bevindt zich in het middelste, smalle spaarveld en links daarvan in het derde spaarveld een derde woonhuisvenster. De vensters liggen vrij diep in de gevel. Zij zijn 5-ruits met boven drie staande ruiten en onder twee draairamen die elk 1-ruits zijn. De middenstijl van de draairamen heeft onderaan een waterslag met kikker. De ramen hebben op ongeveer tweederde hoogte een vast kalf. Ze liggen in een kozijn met smalle stijlen dat onderaan een bredere dorpel heeft. Onder de raamdorpel bevindt zich een hardstenen lekdorpel. Deze lekdorpel heeft links en rechts een kleine neut die zich aan elke zijde van het raam in de muur bevindt. De woonhuisvensters zijn aan de bovenzijde licht gebogen met een dito flauw waaivormige strek van afwisselend een hele steen en twee koppen. De ramen zijn wit geverfd.

Het tweede smalle spaarveld wordt ingenomen door de later aangebrachte voordeur. Deze deur van merbauhout is nogal uitbundig geornamenteerd en is opgebouwd met onder een paneel en boven een raam. De deur met een licht gebogen 3-ruits bovenlicht bevindt zich een steen diep in de gevel, waardoor het kozijn niet zichtbaar is. De deur heeft een zwart gepolijst hardstenen dorpel. Boven de deur bevindt zich een afdak met een zware houten constructie. Het is afgedekt met verbeterde oud-Hollandse pannen. Dit later aangebrachte afdak onttrekt een groot gedeelte van de ruimte tussen de lisenen aan het oog. Midden in het derde spaarveld ligt het derde woonhuisvenster dat identiek is aan de vorige.

Bedrijfsgebouwe

Het bedrijfsgebouwe bestaat uit de overige vier spaarvelden. In het smalle spaarveld links van het woongebouwe bevindt zich een betonnen 4-ruits stalraam. Aan het bouwspoor in de plint is te zien dat zich hier voorheen de deur naar de voorstal bevond. Het stalraam heeft aan de onderzijde een ventilatiegleuf en een lekdorpel van stenen op zijn plat. Het is wit geverfd. Bovenaan bevindt zich een zeer flauw waaierende strek bestaande uit hele stenen. Links van de vijfde liseen is een groot spaarveld dat de rest van het voormalige stalgebouwe beslaat. Hierin bevinden zich achtereenvolgens een loopdeur, een groep van drie stalramen en een groepje van twee stalramen. Alle ramen zijn identiek aan het eerstgenoemde betonnen raam. De strek laag boven de blauw geverfde loopdeur is gelijk aan die van de ramen. Alle ramen zijn in een latere tijd met kundig metselwerk aangebracht, met nauwelijks een bouwspoor achterlatend. Boven het middelste raam van het eerste groepje bevindt zich een hooiluik tussen twee kozijnstijlen. Dit hooiluik steekt door de rand van het spaarveld en de geornamenteerde gevelrand. Het heeft dezelfde kleur als de loopdeur. Deze laatste ligt in een spionning in de muur en heeft oud hangwerk dat in de gevel is ingemetseld.

Het zesde spaarveld heeft de breedte van de deel van het schuurggebouwe. Deze laatste is nog achter de huidige schuifdeuren aanwezig. De dubbele schuifdeur opent naar twee kanten en is waarschijnlijk een vervanging van de voormalige hoge deeldeuren. De schuifdeuren hebben elk in de bovenste helft een viertal gekoppelde ramen. Doordat de rail voor de twee belendende lisenen doorloopt, steken de deuren uit het muurvlak. Dit uitstekende deel is afgedekt met een betonnen plaat. Boven de schuifdeuren bevindt zich een hooiluik dat identiek is aan het vorige. Deuren en luik zijn in dezelfde blauwe kleur als de eerder genoemde.

In het zevende spaarveld ligt een koppel 2-ruits betonnen stalramen met ventilatiegleuf. De ramen zijn liggend maar hebben aan de bovenzijde dezelfde strek en onderaan dezelfde ventilatiegleuf als de vorige. Ze zijn waarschijnlijk later aangebracht dan de ramen in de stal. De gevel wordt afgesloten met de achtste liseen die aan de bovenzijde een uit de liseen stekende kolom heeft. Deze wordt ondersteund door een gemetselde console bestaande uit een staande en liggende kop. De kolom heeft aan de bovenzijde een beëindiging met een hardstenen plaat.

Kopgevel (noordzijde)

Dit is een nagenoeg symmetrische gevel. De twee ramen op de begane grond liggen symmetrisch in de gevel. Het kelderraam bevindt zich onder vloerniveau waardoor de lichtinval en ventilatie plaats vindt door middel van een gemetselde rechthoekige put in de grond. Deze was met een rooster afgedekt. De symmetrie zet zich voort in de bovenverdieping met de ligging van de twee 2-ruits slaapkamerramen en de daarboven liggende 4-ruits zolderraampjes. Het geheel wordt geaccentueerd met de symmetrische vorm van het mansardedak en de twee beëindigingen van de gevel in een liseen met een naar de lange zijden uitspringend bovendeel. De geveltop wordt gevormd door een schoorsteen waarvan het voorfront iets uit de gevel springt en onderaan met sierlijk metselwerk trapsgewijs taps toeloopt. De bovenzijde van de gevel wordt afgedekt met een uitspringende gecementeerde rand, die aansluit bij de afdekking van de beide liseentoppen. De plint van de voorgevel loopt door in de kopgevel en heeft hier twee ventilatieroosters. Onder de dakrand bevindt zich aan elke zijde een tweetal staafankers. Een staafanker ligt op de grens van het mansarde deel, het andere in het midden van het bovenste schuine deel. Zij zijn bevestigd aan de gordingen van de dakconstructie.

De gelijkvloerse ramen zijn geheel identiek aan die van de voorgevel. De 2-ruits ramen op de eerste verdieping zijn draairamen en liggen in een kozijn met bredere kozijnstijlen dan de gelijkvloerse ramen. Ook de draairamen liggen diep in de gevel en hebben onderaan de sluitlat een kikker. Ze hebben een hardstenen lekdorpel, die te oordelen naar het omringende metselwerk en het formaat, later is toegevoegd. De ramen zijn aan de bovenzijde flauw gebogen en hebben een dito steense strek in een zeer flauwe waaivorm. De twee zolderraampjes in de top hebben een forse gecementeerde lekdorpel en een waaivormige rechte strek van telkens een steen hoog.

De noordgevel van de aanbouw aan de lange achterzijde van de boerderij heeft links een deur met een 3-ruits bovenlicht. Rechts hiervan bevindt zich een 5-ruits raam dat qua vorm geïnspireerd is op de andere woonhuisvensters. Onder het raam bevindt zich een gemetselde rechthoekige bak waarin voorheen de melkbussen met melk gekoeld werden. Deze bak werd vanuit de pomp in de bijkeuken gevuld. Ook is er vanuit de dakgoot via een regenpijp verbinding met deze waterbak.

Lange achtergevel (westzijde)

De achtergevel heeft voor wat betreft het woongedeelte zijn oorspronkelijke omvang en is bij het bedrijfs gedeelte vernieuwd door een uitbouw. Het oorspronkelijke deel van de achtergevel is in dit laatste deel van de boerderij echter behouden gebleven als tussenmuur. In de achtergevel ontbreken de lisenen met uitzondering van de twee hoeklisenen met het uitspringende bovendeel met console. De dakrand beperkt zich tot een uitspringende koppenlaag met daarboven de twee rijen horizontaal verspringende muizentanden. Deze dakrand is ook toegepast bij het later aangebouwde gedeelte.

Het woongedeelte heeft onderaan de doorlopende plint van voor- en kopgevel en bovenaan een halfronde kunststof dakgoot met afvoerpijp. De plint heeft aan deze zijde geen verticale strepen zoals in de voorgevel. Geheel links bevindt zich de hoekliseen met uitspringend bovendeel. De gevel heeft twee vensters die identiek zijn aan die van de andere gevels. Het linker venster komt uit in de huiskamer boven de kelder en het tweede in de woonkeuken. Tussen deze twee vensters liggen twee kleine ramen met glas-in-lood beglazing. Deze komen uit in het trapgedeelte van de gang. Zij zijn later aangebracht.

De aanbouw is opgetrokken met een rode steen in halfsteens verband. Er is geen plint aanwezig. Hij begint ongeveer een meter voor de brandgevel en eindigt een meter voor de hoekliseen bij de eindgevel. Het linker deel heeft een 3-ruits liggend raam dat uitkomt in de bijkeuken en rechts daarvan een wc-raampje. Daarna bevindt zich rechts een loopdeur die tot aan de dakrand reikt en toegang geeft tot de melkkamer. Vervolgens is er rechts hiervan twee maal een koppel van twee varkensdeurtjes. Deze hebben een rechtstandige strek van afwisselend een hele steen en twee koppen. Zij hebben een rollaag als dorpel. Alle deuren openen naar buiten met sponning in de muur. De duimen, nog met appeltje en peertje, zijn in de muur gemetseld. Alle deuren zijn groen geverfd. In het dak van de aanbouw bevindt zich een tweetal ijzeren dakramen. De aanbouw is gedekt met dezelfde pannen als het hoofdbouw.

De achterste anderhalve meter van de westzijde behoort tot de oorspronkelijke gevel van de boerderij. Hier bevindt zich een loopdeur, die later is aangebracht. Deze deur ligt tegen de

hoekliseen van de gevel en opent naar buiten. Aan de bovenzijde heeft deze een rollaag. In de gele westzijde van het dak bevinden zich verder geen ramen.

Eindgevel (zuidzijde)

De vorm en afwerking van de eindgevel is identiek aan die van de kopgevel. De eindgevel heeft in de top een tuit. De bovenzijde is geheel blind. Beneden bevinden zich vier 4-ruits betonnen stalramen, die identiek zijn aan de ramen geheel links in het schuurdeel van de voorgevel. De ramen zijn, evenals die in de voorgevel, ook in deze gevel later aangebracht. Hierbij is symmetrie betracht. De twee linker ramen liggen op de plaats waar zich voorheen een dubbele deel deur heeft bevonden. De lichte tekening in de gevel, het aanvullende metselwerk aan de binnenzijde en de meer grofkorrelige aanvulling van de plint geven de plaats van de deel deuren aan. De zuidgevel van de aanbouw, links van de eindgevel, heeft rechts een loopdeur met links daarvan een 2-ruits liggend betonnen raam.

Dak

Het mansardedak is belegd met gesmoorde muldenpannen. Het dak heeft aan deze zijde geen dakgoot. Boven de kopgevel en de brandgevel staat een schoorsteen, waarbij de laatste in een latere fase aan de achterzijde is vergroot. Boven het stalgedeelte bevindt zich een houten luchtkoker met vlakke bedekking. In het mansardedeel boven de voordeur is een dakkapel met een dubbel 1-ruits draairaam. De dakkapel heeft een zadeldak, een top van verticale houten delen en aan weerszijden een licht geornamenteerd zijpaneel. Links van deze dakkapel liggen twee ijzeren dakramen in het mansardedeel.

Figuur 10 De voorgevel (oostgevel) heeft een opbouw met lisenen en spaarvelden

Figuur 11 In het eerste spaarveld van de voorgevel liggen de ramen van de “mooie” kamer. Aan de bovenzijde de overgang van spaarveld naar dakrand

Figuur 12 De voordeur met afdak ligt in het tweede spaarveld

Figuur 13 In de plint en het muurwerk boven het raam is nog zichtbaar dat hier voorheen een loopdeur was

Figuur 14 Betonnen stalramen met ventilatiegleuf en schuifdeur ter plaatse van voormalige deeldeuren

Figuur 15 De kopgevel aan de noordzijde is geheel symmetrisch

Figuur 16 De achtergevel (westgevel) van het woongedeelte met in de aanbouw de bijkeuken

Figuur 17 De aanbouw aan de achtergevel loopt niet door tot aan de eindgevel

Figuur 18 Het ornament van de dakrand van het hoofdgebouw wordt voortgezet in de latere aanbouw

Figuur 19 In de eindgevel geeft een lichte tekening in het muurwerk en de plint de plaats aan van voormalige deeldeuren

Interieur

Het interieur heeft sedert de bouw van de boerderij vele veranderingen ondergaan. Dit betreft zowel het woongedeelte als het bedrijfsgedeelte. Deze veranderingen hebben alle plaatsgevonden in een tijd dat de boerderij nog als boerenbedrijf in gebruik was. Ze hebben alle te maken gehad met de ontwikkelingen van de bedrijfsvoering en van het wooncomfort.

Woongedeelte

Van de oorspronkelijke woonindeling zijn de ligging van de kelder, de twee voorkamers tegen de kopgevel en de slaapkamer tegen de brandgevel nog nagenoeg uit de bouwtijd. Verder staat de brandgevel nog op zijn originele plaats. Van de gang en de huidige woonkeuken zijn de meeste muren nog oorspronkelijk. De positie van de trap is iets veranderd en het balkenplafond is in alle vertrekken vervangen door een prefab betonvloer.

De twee voorkamers hadden oorspronkelijk beide een toegangsdeur via de gang. Ze hadden beide tegen de kopgevel een schouwtje voor een kachel. Deze twee schouwen lagen tegen elkaar in de hoek van elke kamer. De kamer met de twee ramen in de voorgevel en een raam in de kopgevel zal wel de “mooie kamer” zijn geweest. In deze kamer bevond zich voorheen een grotere schouw dan in de andere voorkamer. Thans vormen de kamers een kamer en suite met behoud van de beide toegangsdeuren. Het kamerdeel boven de kelder heeft in het midden tegen de kopgevel een zwart gepolijst schouwtje, dat waarschijnlijk voorheen in de hoek van de kamer stond. Het plafond van de kamer-en-suite is gestukadoord met aan de randen een ornament als omlijsting. De deuren zijn bruin en vlak. Enkele deuren hebben nog de paneelvorm en zijn aan een zijde in houtnerf beschilderd. Waarschijnlijk zijn deze deuren uit de bouwtijd. Sommige deuren zijn verplaatst naar de zolderkamers.

De gang was bij de bouw van de boerderij aan de kant van de woonkeuken smaller. In het smalle deel bevond zich een steektrap die vanuit de woonkeuken bereikbaar was. De huidige trap is in tweeën gedeeld en heeft een bordes. Dit maakt hem vanuit het verbrede deel van de gang toegankelijk. De gang geeft nog steeds toegang tot dezelfde kamers als voorheen: voorkamers, slaapkamer en woonkeuken. Het plafond in de gang heeft een rond geprofileerde houten lijst die met het beton is mee geschilderd.

De woonkeuken had oorspronkelijk tegen de brandgevel een schouw waaronder zich een fornuis bevond. Aan de zijde van de gang was dit vertrek een meter breder. Vanuit de keuken had men toegang tot de kelder en de trap naar de zolder. Thans bevindt zich onder het bordes van de trap een gangetje dat vanuit de keuken naar de kelder leidt. In dit gangetje is onder de trap tevens een bergruimte. De kelder is in later tijd verdiept. De trap naar de kelder is van hout maar de laatste treden zijn van beton. De kelder heeft een plafond van ijzeren balken waartussen brede troggen zijn aangebracht. Aan de zijde van de kopgevel bevindt zich een 1-ruits klepraam met traliehekje.

Vanuit de woonkeuken heeft men toegang tot de bijkeuken in de aanbouw. De toegangsdeur tot dit laatste vertrek is de oude buitendeur van de keuken. De bijkeuken heeft in de noordgevel een buitendeur en een raam. Voorheen bevond zich tegen deze gevel de pomp met onder het raam de gootsteen. Thans bevindt zich hier een aanrecht. In de bijkeuken bevindt

zich rechts naast de deur naar de woonkeuken de voormalige buitendeur van de stal. Deze deur is nog het originele exemplaar. De bijkeuken geeft tevens toegang tot de sanitaire ruimten. Op de zolder bevindt zich een overloop met tegen de kopgevel twee slaapkamers. Deze vertrekken zijn geheel afgetimmerd met eigen plafonds en wanden. Het gedeelte grenzend aan de brandgevel is open en wordt (werd) gebruikt als droogzolder en opslagruimte. De brandgevel is opgetrokken met afvalstenen in wildverband en is niet gevoegd. Een groot deel is op slordige wijze met cement gemetseld. In de brandgevel zit een bouwspoor van een dichtgezette doorgang naar de ruimte boven de stal. De eikenhouten latei met rollaag is hier nog aanwezig. Het schoorsteenkanaal is in gewijzigde vorm vernieuwd in kalkzandsteen. Bovenaan is nog het beroete restant van het oude kanaal zichtbaar. Deze wijziging heeft te maken gehad met de verplaatsing van de stookplaats in de woonkeuken. Op de zolderverdieping is waar te nemen dat het metselwerk van de gevels aan de binnenzijde is aangevuld met afvalstenen. Aan de zijde van de voorgevel is het stukje muur gestukadoord. De muur is hier steens. Ongeveer een meter voorbij de brandgevel, boven de keuken, hebben alle gordingen een las. De deur van de overloop naar de droogzolder is een paneeldeur met het kleine paneel aan de bovenzijde. Het is waarschijnlijk een deur uit de bouwtijd van de boerderij.

De zolder heeft twee kaspanten. Een spant bevindt zich boven de slaapkamers en het tweede op de grens met de droogzolder. De spantbenen van het eerste spant zijn door de betimmeringen aan het oog onttrokken, terwijl het tweede spant gedeeltelijk is waar te nemen. De spanten zijn opgebouwd uit een juk en een driehoekspant. De jukbenen staan op de betonnen vloer maar zullen voorheen respectievelijk op sloffen en op de scheidingsmuur van gang en woonkeuken/slaapkamer hebben gesteund. De spanten zijn van half gezaagd eikenhout en op ambachtelijke wijze in elkaar gezet. De kasporen zijn afwisselend van populierenhout en eiken. Zij zijn soms gedisseld of aan een zijde gezaagd. Onder de pannen liggen houtwolcementplaten. Aan de zijde van de voorgevel bevindt zich een dakraam.

Bedrijfsgebouwen

Het stalgedeelte heeft het interieur van een stal uit de wederopbouwperiode. Het devies bij de bouw van de boerderijen was toen: meer licht, meer lucht en meer hygiëne. Bij de bouw van boerderijen werd in die tijd voor het eerst veel beton gebruikt. De stal heeft dan ook een aantal betonnen stalramen in de gevel met elk een ventilatiegleuf. De systeemplaten van de zolder liggen op twee zware betonnen liggers die van muur tot muur lopen en die elk worden ondersteund door twee ronde betonnen pilaren. Bij de vloer van de twee parallel gelegen koedammen, de voergoot en de gierkelder is gebruik gemaakt van beton. De wanden zijn wit gestukadoord met een hoge plint van tras.

In het midden van de stal is het rooster van het ventilatiekanaal dat boven het dak uitkomt. De drinkbakken zijn in de stal nog aanwezig. De beide voergangen liggen tegen de zijkanten van de stal. In het verlengde hiervan bevindt zich een loopdeur naar de schuurdeel. Op de grup achter de koedammen liggen roosters. Een hoek van de stal tegen het woongedeelte is afgescheiden en ingericht als verwarmingshok. De stal had vóór de bouw van de aanbouw vier loopdeuren in de achtergevel. Deze zijn thans nog aanwezig en geven toegang tot de verschillende ruimten van de aanbouw of zijn in onbruik.

In het schuurgedeelte bevindt zich achter de schuifdeuren een ruimte voor opslag van wagens. Voorheen diende dit gedeelte als opslag voor het voer voor de koeien in de stal. Hier bevindt

zich ook een opgang naar de hooizolder via een ladder. In de voormalige tasruimte zijn drie varkenshokken aangebracht. De loopdeur in het einde van de achtergevel geeft toegang tot dit deel van de schuur. In de oorspronkelijke lange achtergevel, die in het schuurgedeelte onveranderd is gebleven, bevinden zich nog twee originele stalramen uit de bouwtijd. Het zijn houten ramen met een iets meer dan halfronde vorm, die door middel van twee schuin lopende spijlen, links en rechts van het midden, in drieën zijn gedeeld. Het schuurgedeelte heeft ook een zoldervloer van betonsysteemplaten.

De aanbouw volgt aan de binnenzijde de schuine loop van het lessenaarsdak. Daartoe lopen eiken ribben van de buitengevel naar de bovenzijde van de oorspronkelijke achtergevel van de boerderij. De ribben worden in het midden ondersteund door een over de gehele lengte lopende balk. Deze wordt op zijn beurt weer gestut door een drietal eikenhouten stijlen.

In de aanbouw is het gedeelte tegen de bijkeuken afgescheiden en heeft als melkkamer gefungeerd. De loopdeur in de achtergevel geeft toegang tot deze melkkamer. De rest van de ruimte wordt ingenomen door een viertal varkensverblijven. Daartoe is aan de zijde van de oude achtergevel een voergang gemaakt met aan de ene zijde langgerekte voederbakken en aan de andere zijde enkele opslagbakken voor varkensvoer. Boven de voederbakken zijn de gemetselde varkenshokken afgescheiden door ijzeren stangen. De opslagbakken zijn rechthoekig in de oude gevel gemetseld. Het gedeelte van de achtergevel dat aansluit aan de stal is gestukadoord, terwijl bij het andere deel, dat aansluit aan de schuur, de oude muur zichtbaar is. Hier bevindt zich een originele deur met flauw gebogen strek en een origineel raam met rollaag. Dit onbehandelde gedeelte kan er op wijzen dat de aanbouw niet in één keer is gerealiseerd.

Hooizolder

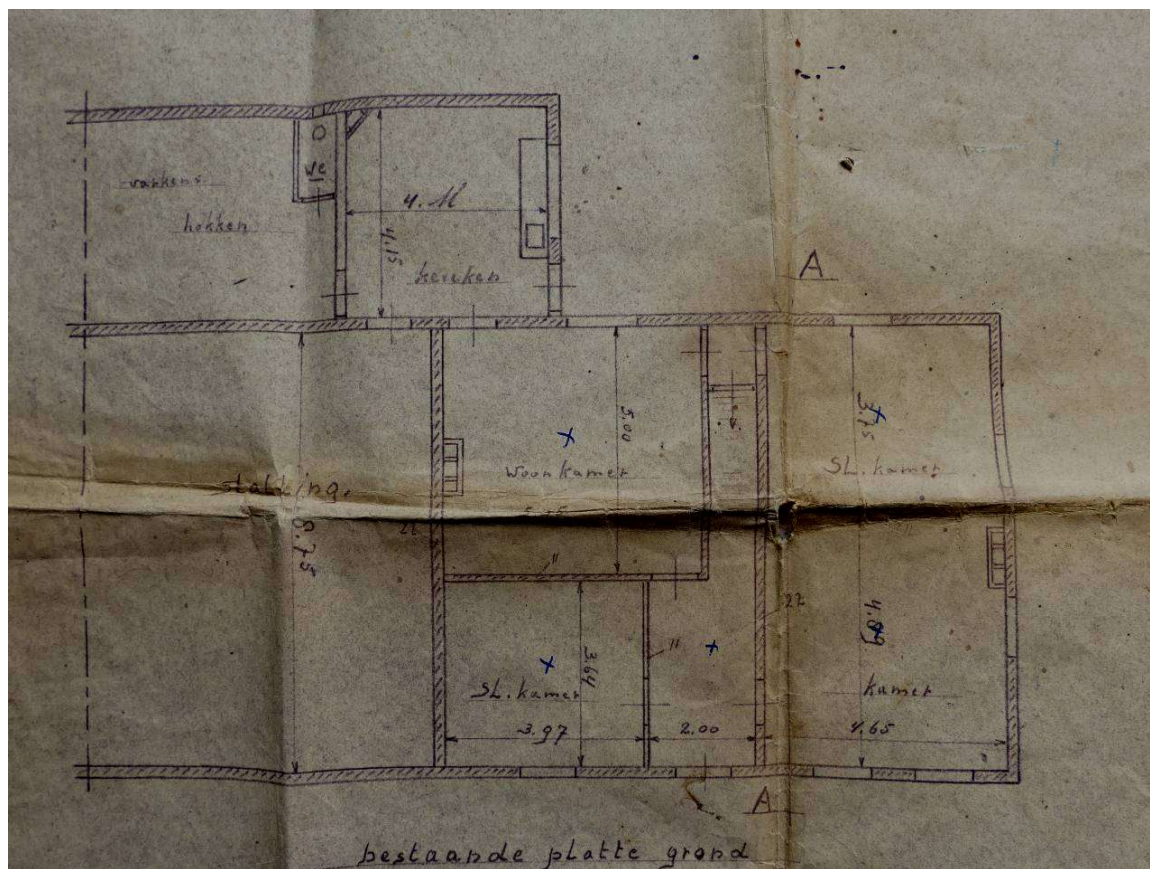
De hooizolder bevindt zich boven de stal en schuurgedeelte. Deze is als laatste gebruikt voor de opslag van pakken stro. Er zijn in de voorgevel twee luiken voor het opsteken van het hooi. Een luik bevindt zich boven de schuifdeuren, de plaats van de voormalige deeldeuren. Dit is een onlogische plaats voor een luik omdat het hooi via de deel van de schuur werd opgestoken. Dit luik zal derhalve zijn aangebracht na de plaatsing van de systeemvloer.

Kapconstructie

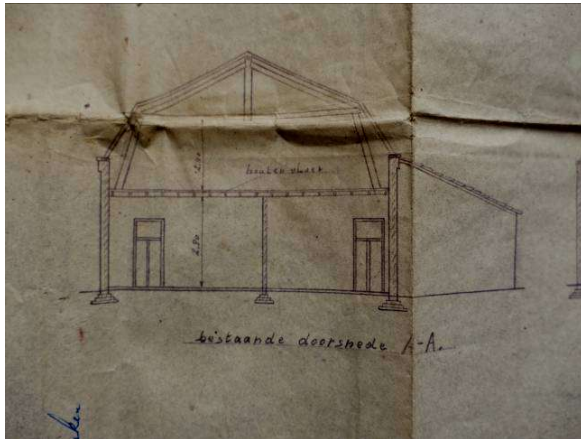
De kap van de boerderij is opgebouwd uit een serie van zes kaspanten, die elk twee gordingen dragen en een nokgording. Ter plaatse van de brandgevel bevindt zich geen kaspant, de gordingen rusten in deze gevel. Elk kaspant bestaat uit een juk, waarvan de jukdebalk aan beide zijden iets uitsteekt. Deze jukdebalk wordt aan elke zijde ondersteund door een schoor. Op dit juk bevindt zich een driehoekspant, dat is opgebouwd uit twee spantbenen, een makelaar en twee voetschoren. De voetschoren lopen van de jukdebalk schuin naar het midden van de spantbenen. De jukbenen rusten op de betonnen vloer en hebben soms een slof. Bij de bouw van de boerderij rustten deze in de stalruimte op de balken die van muur tot muur liepen. In het schuurgedeelte werden deze ondersteund door de scheidsmuur tussen stal en schuur en door de eiken ligger bij de tasruimte. Deze laatste balk is nog steeds aanwezig en functioneel.

De opbouw door middel van een juk heeft te maken met de mansardekap. De beide jukbenen volgen de lijn van het steile mansardedeel en de verlengde jukdekbalk biedt de mogelijkheid om er een gording op te laten rusten. De flauwe helling van het driehoekspant volgt de lijn van het bovenste deel van het dak. Deze flauwe helling krijgt extra ondersteuning door de voetschoren en bovendien ligt op deze plaats de tweede gording. De nokgording rust op de makelaar. De nokgording krijgt extra ondersteuning door twee schoren tussen makelaar en nokgording. Verder zijn er windverbanden tussen de gordingen en de spantbenen. Tussen de spantbenen en de muurplaat bevindt zich een blokkeel.

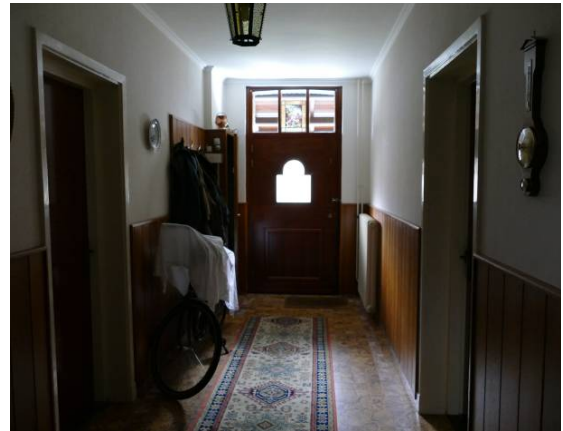
De jukken zijn gemaakt van robuust eikenhout, meestal eenzijdig gezaagd, met een constructie door middel van houten toognagels. Ook de makelaar is met houten toognagels aan de jukdekbalk en bovenaan aan de spantbenen bevestigd. Ook de voetschoren hebben een verbinding met houten toognagels. De windveren zijn meestal van rondhout en met draadnagels bevestigd.

Figuur 20 Plattegrond van woongedeelte voor de verbreding van de gang

Figuur 21 Doorsnede woongedeelte vóór de verbouwing in de jaren vijftig. De kapconstructie is niet juist weergegeven

Figuur 22 De gang met nieuwe voordeur

Figuur 23 De gang met nieuwe positie trap

Figuur 24 Kelder met plafond van ijzeren balken en troggewelven

Figuur 25 De kappanten boven woongedeelte

Figuur 26 Interieur van de stal

Figuur 27 Oorspronkelijke achtergevel (westzijde) met raam. Thans binnenmuur

Figuur 29 In de oorspronkelijke achtergevel zitten nog de oude deuren

Figuur 28 Oorspronkelijk houten stalraam

Figuur 30 De spanten van het stal- en schuurgedeelte

Figuur 31 De kapsanten bestaan uit een juk en daar op een driehoekspant. Ze zijn op ambachtelijke wijze samengesteld

Figuur 32 Het bovenste driehoekspant

Figuur 33 Spantbeen steunt op een slof op de betonnen vloer (cusvellervloer)

Figuur 34 Het telmerk 1 op de schoor van het juk in de vorm van met de guts aangebracht rondje

Figuur 35 Het kaspant in het schuurgedeelte steunt nog op de oorspronkelijke ligger

Bijgebouwen

Er zijn twee bijgebouwen die een belangrijk deel uitmaken van het historische ensemble, de schuur en het bakhuis. De schuur vormt een onlosmakelijk geheel met het hoofdgebouw, het bakhuis is een losstaand gebouwtje.

Schuur

De schuur vormt een twee-eenheid met de boerderij. De twee gebouwen worden met een stenen poort verbonden. De hoofdvorm van de beide eindgevels is identiek. Er is alleen een klein verschil in de overloop van het dak naar de twee hoeklisenen. Bij de boerderij eindigt de dakrand naast de top van de hoekliseen, terwijl bij de schuur de dakrand midden op de dekplaat van de uitspringende top van de liseen eindigt. De bovenste schuine zijde van de schuur is iets langer. De schuur heeft, anders dan het hoofdgebouw, een rond oeil-de-boeuf in de top. Beide gebouwen dateren nagenoeg uit dezelfde tijd en zijn in dezelfde steensoort opgetrokken. De schuur heeft een dakbedekking van gesmoorde oudhollandse pannen en rondom een gecementeerde plint.

Exterieur

De voorgevel aan de westzijde is naar de boerderij gekeerd. Ook aan deze zijde is naar gelijkvormigheid gestreefd. De gevel heeft zes lisenen met vijf spaarvelden met dezelfde beëindiging aan de bovenzijde en onder de dakrand als het hoofdgebouw. In de spaarvelden en de plint bevinden zich diverse bouwsporen die een beeld geven van de oorspronkelijke situatie. De schuur is in de laatste periode ingericht geweest als stalling voor fokzeugen. In de gevel bevindt zich een negental 1-ruits betonnen stalramen met bovenaan een ventilatieopening en onderaan een lekdorpel, dit alles in één betonnen geheel. De stalramen hebben een rechtop staande steense strek.

Van links naar rechts bevindt zich in de gevel een hoekliseen met uitspringend bovendeel, qua vorm identiek aan die van het hoofdgebouw. In het linkse, grote spaarveld bevinden zich drie stalramen. Twee hiervan liggen in het dichtgezette gedeelte van de voormalige hoge deeldeuren. In het midden boven de twee laatst genoemde stalramen bevindt zich een hooiluik, waarvan de plaatsing en vorm identiek is aan die van het hoofdgebouw. Rechts hiervan is een tweede grote spaarveld waarin zich vier stalramen bevinden. Het tweede raam ligt in het dichtgezette deel van een loopdeur en de volgende twee in dat van een dubbele deur. De hoogte van deze laatste deur komt overeen met die van de loopdeur. Het derde spaarveld is erg smal en hierin bevindt zich een stalraam. Er is in dit vlak geen bouwspoor waar te nemen. Rechts hiervan, in het vierde en ten opzichte van de eerste twee spaarvelden wat kleinere spaarveld, bevindt zich het laatste stalraam met daarboven een tweede hooiluik, identiek aan het vorige. In het laatste spaarveld bevindt zich een lage dubbele deur onder een zware betonnen latei. In deze deur is in het midden een kleine loopdeur. De gevel eindigt in een liseen met uitspringende verhoogde top.

De kopgevel is identiek aan de eindgevel. Tegen deze gevel is een varkensschuur gebouwd. Tussen de nieuwe varkensschuur en de stalruimte in de oude schuur zijn twee loopdeuren, waarvan de linkerdeur een schuifdeur is. De gevel is thans besmeerd. Vóór de bouw van de huidige varkensschuur stond tegen deze gevel al een kleiner bijgebouw.

De oostgevel is de achterzijde van de schuur. Deze gevel heeft geen lisenen maar heeft wel hetzelfde ornament onder de dakrand als de voorgevel. Ook in deze gevel bevinden zich diverse bouwsporen die een indicatie geven van de oorspronkelijke toestand. Thans liggen in de achtergevel, op regelmatige afstand, zes betonnen ramen die identiek zijn aan die van de voorgevel. Deze serie ramen zet zich voort in de gevel van de aangebouwde varkensschuur. Van links naar rechts bevindt zich in de gevel een hoekliseen met uitspringende top, een luik op ongeveer een meter hoogte dat boven zeer flauw is gebogen en een dito steense strek heeft. Dit luik heeft geen kozijn, opent naar binnen en heeft een gecementeerde lekdorpel. Rechts hiervan bevinden zich de zes stalramen. Ter plaatse van het vijfde en zesde raam zit er een bouwspoor van een loopdeur. In de gevel bevinden zich enkele sporen van de dichtgezette gaten waar voorheen de eiken liggers van de voormalige zolderconstructie hebben gelegen. Het stukje muurwerk van de varkensstal dat aansluit aan de achtergevel van de schuur is van een oudere steensoort. Het is een overblijfsel van een oudere aanbouw. In het dak bevinden zich enkele ronde ventilatiekokers van pvc. De schuur heeft moderne nokpannen.

Interieur

Het interieur bestaat uit twee delen, een grote stalruimte voor varkens en een voormalige schapenstal. Het gedeelte achter de negen stalramen is de voormalige stal voor de fokzeugen. Deze ruimte heeft een zolder van betonsysteemplaten, die rusten op vijf stalen balken die van muur tot muur lopen. Tussen deze balken bevinden zich betonnen balken die op hun beurt systeemplaten dragen. De ijzeren balken worden in het midden ondersteund door ronde ijzeren palen. In de ruimte bevonden zich varkenshokken die door ijzeren hekken waren gescheiden. De betonnen voederbakken en de betonnen mestroosters zijn nog aanwezig, evenals de voedersilo. Voor de rest is het een grote open ruimte.

De ruimte achter het laatste spaarveld van de voorgevel, waarin zich de dubbele deur met de kleine loopdeur bevindt, is de voormalige schaapskooi. Deze is sedert het laatste gebruik onveranderd gebleven. De vloer is onverhard en ligt zo'n 35 centimeter lager dan de betonvloer van de belendende ruimte. De tussenmuur met de stalruimte is aan deze zijde onbesmeerd gebleven. Te zien is dat deze muur bestaat uit restanten van zachte roze en rode handvormstenen. De zolder bestaat uit forse slieten van rond dennenhout en robuuste eiken balken. Deze lopen van de tussenmuur naar de eindgevel. In de eindgevel rusten ze op de rand waar het anderhalf steense deel van de eindgevel overgaat naar het steense deel. Het luik in de achtergevel komt uit in deze ruimte en was voor de ventilatie van het schapenverblijf. De tussendeur met de varkensstal is een oude voordeur in de stijl van eerste kwart 20^e eeuw. Het is waarschijnlijk de voormalige voordeur van de boerderij.

Op de zolder kan worden waargenomen dat de gevels van de schuur tot aan de balklaag anderhalf steens zijn en daarboven steens. De strekkenlagen zijn telkens opgevuld met afval- en breukstenen, evenals het binnenste gedeelte van de anderhalf steense muur.

De kap is opgebouwd uit een serie van zes kaspanten. De opbouw van deze spanten is in principe gelijk aan die van het hoofdgebouw, een combinatie van een juk en een driehoekspan. Alleen is de makelaar hier achterwege gelaten. De nokbalk valt in de kruising van de spantbenen. Opvallend is dat het gebruikte materiaal in de schuur zwaarder is en fraaier is afgewerkt dan dat van het hoofdgebouw. In het hoofdgebouw zijn de jukken van gehalveerde

balken, terwijl in de schuur gekantrecht en robuuste eiken materiaal is gebruikt. Bovendien hebben de jukdekbalken een ornament van een biljoen met kapelletjes en zijn de verbindingen van jukdekbalk en schoren fraai ingekapt. De twee gordingen aan elke zijde zijn zwaar, mooi vierkant gezaagd en zijn nauwkeurig gelast. De las is met twee houten toognagels gezekerd en mooi sluitend met neg.

De driehoekspanten zijn van gehalveerd eikenhout. Alle hout is gezaagd eiken en de verbindingen zijn met eiken toognagels. Bij de driehoekspanten lopen de voetschoren bij elk spantbeen een stukje door zodat de gording hierop kan steunen. De verbinding is hier halfhouts en de bevestiging met toognagels. Bij de bevestiging van de windverbanden aan respectievelijk de gording en het spantbeen of jukbeen wordt gebruik gemaakt van draadnagels. Hier is meestal sprake van rondhout of afgevlakt eikenhout. Tussen de jukbenen en de muurplaat bevindt zich telkens een blokkeel. Ook hier vindt de verbinding plaats door middel van draadnagels. De muurplaat is een zeer brede en dikke eiken plank. De nokbalk wordt bij elk driehoekspant extra ondersteund door een windverband dat van het spantbeen naar de nokbalk loopt. Bij het volgende spant vindt dit in tegengestelde richting plaats. Het windverband is hier doorgaans rondhout en de verbinding is met draadnagels.

Er is een regelmatige nummering van telmerken door middel van met de beitel aangebrachte streepjes. De telmerken bevinden zich op jukbeen, jukdekbalk, schoor, voetschoor en spantbeen. Soms vindt er op een voetschoor onder en boven nummering plaats. De nummering is niet overal compleet en soms wordt het verschil tussen links en rechts aangegeven door middel van een toegevoegde X.

De jukbenen steunen op de ijzeren balken. Bij het derde spant rusten de jukbenen op een robuuste eiken ligger die van muur tot muur loopt, vergelijkbaar met het schuurgedeelte van het hoofdgebouw. De gordingen en nokgording zijn met staafankers aan de kop- en eindgevel bevestigd. De kasporen zijn voor het grootste gedeelte gezaagd en gekantrecht eiken uit de bouwtijd. Sommige sporen hebben een gedisseld oppervlak. De sporen van het bovenste deel zijn uit een lengte. Bij het mansardedeel bevinden zich poppen onder de pannen. Op de zolder bevindt zich voorts een tweetal ventilatiekanalen en tegen de eindgevel een trechtervormige voedersilo, die is opgebouwd uit een ijzeren geraamte met daartussen wanden van spaanplaat.

Figuur 36 Ook de voorgevel van de schuur is opgebouwd uit lisenen met spaarvelden

Figuur 37 Achterzijde van schuur met bouwsporen van deuren

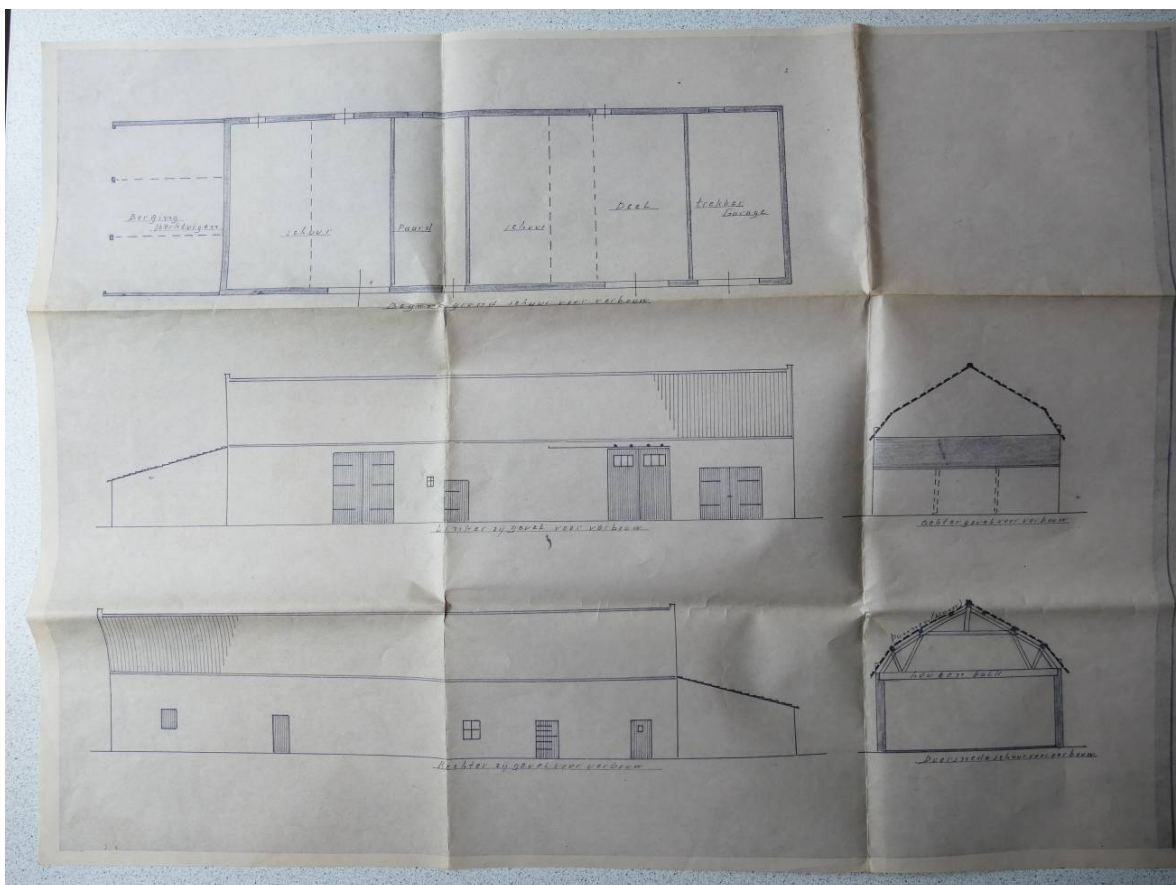
Figuur 38 Luik in achtergevel van voormalige schapenstal

Figuur 39 Bij de eindgevel van de schuur eindigt de dakrand op het midden van de hoekliseen. Bovenin een rond oeil-de-boeuf.

Figuur 40 Fraai metselwerk in handvormsteen aan daklijst en hoekliseen

Figuur 41 De oorspronkelijke voor- en achtergevel van de schuur

Figuur 42 Interieur van de stal voor fokzeugen. De ijzeren hekken tussen de varkenshokken zijn verwijderd

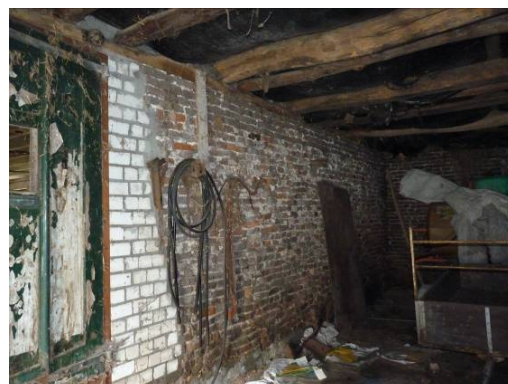
Figuur 43 Het systeemplafond in de fokzeugenstal

Figuur 44 De binnendeur naar voormalige schapenstal is een hergebruikte voordeur

Figuur 45 De schapenstal heeft nog het originele plafond van robuuste slieten met matten van twijgen

Figuur 46 Links de originele tussenmuur in de schapenstal van zachte afvalstenen

Figuur 47 De jukken van de kapconstructie met fliering

Figuur 48 Het driehoekspant heeft in de schuur geen makelaar

Figuur 49 In de schuur bevindt zich nog een eiken ligger waarop het kaspant rust

Figuur 50 De spanten steunen ter plaatse van de ijzeren balken met een slof op de betonnen vloer

Figuur 51 Travee van kap met onderaan hooiluik van voorgevel schuur

Bakhuis

Exterieur

Het bakhuis bevindt zich tegenover het stalgedeelte aan de westzijde. Het gebouw heeft aan de achterzijde (westzijde) een uitbouw onder lessenaarsdak dat uit de jaren vijftig zal dateren. De hoofdvorm van het oorspronkelijke bakhuis is nog in ongerepte staat. Aan de varkensdeurtjes is te zien dat het door hergebruik de tijd heeft kunnen overleven. Het is een gebouwtje met een zadeldak tussen twee topgevels. De twee topgevels hebben aan de schuine zijden vlechtingen. Ze hebben bovenaan een tuit en aan de onderkant van elke schuine zijde een uitspringend kolommetje dat qua vormgeving refereert aan die van het hoofdgebouw. Het is in wildverband opgetrokken met afvalstenen van oude handvormers. Het gebouw is gedekt met gesmoorde oudhollandse pannen en heeft een dakrand bestaande uit een uitspringende strekkenlaag met daar boven een muizentand en is afgesloten met wederom een uitspringende strekkenlaag.

De voorgevel is de lage oostzijde, die naar de boerderij is gekeerd. Hierin bevindt zich aan de rechterkant de toegangsdeur met links hiervan een blind stukje muur. De deur is naar binnen draaiend en heeft oud hangwerk. Ze heeft een licht getoogde steense strek. Deze is samen met het er boven liggende metselwerk een keer hersteld geweest. De noordelijke topgevel heeft in de top tussen de vlechtingen een luik met oud hangwerk in een nog oorspronkelijk hout gepend kozijn. Onder in de gevel bevindt zich een tweetal 4-ruits draairamen, die mogelijkerwijze afkomstig zijn van het hoofdgebouw. De ramen zijn licht gebogen en hebben een dito steense strek. In de half steense aanbouw bevindt zich een 2-ruits betonnen stalraam met ventilatiegleuf en boven een staande steense strek.

De zuidgevel heeft in de top een 1-traps tuit met daar onder een staaftanker. Onder in de gevel zijn twee varkensdeurtjes, die later zijn aangebracht. Het metselwerk is in later tijd met cement opgevoegd. De deurtjes hebben een segmentboog met dito rollaag van machinale steen. Aan het aantal duimen in de muur is te zien dat deze deurtjes voorheen uit twee halve deurtjes bestonden. Links in de aanbouw bevindt zich een stalraam dat identiek is aan dat in de noordgevel.

De westgevel is door de uitbouw laag. De gevel heeft een daklijst die bestaat uit een uitspringende strekkenlaag. In het midden bevindt zich een koppel deurtjes met rollaag, dat tot aan de lage daklijst reikt. Op de grens van bakhuis en aanbouw bevindt zich links op het dak een forse schoorsteen. Deze schoorsteen staat op de westgevel van het bakhuisje, welke thans een binnenmuur is. De schoorsteen is een met Belgische stenen in halfsteensverband herbouwd exemplaar, dat verlengd is met een ronde pijp. De schoorsteen heeft boven een geornamenteerde verdikking van vier steenlagen hoog.

Interieur

In het bakhuisje bevinden zich twee varkenshokken en in de aanbouw ook twee. Het interieur is erg ruïneus. Op de plaats van de voormalige bakoven bevindt zich nu de doorgang van het bakhuisje naar de aanbouw. Van de oorspronkelijke stookplaats resteert een klein deel van de eiken schouwbank. Naast de voormalige stookplaats staat een rond gietijzeren fornuis dat vroeger met een pijp was aangesloten op de schoorsteen.

Het bakhuisje heeft een zolder van dunne dennenhouten balkjes met daarop kraaldelen. De balklaag wordt in het midden ondersteund door een vurenhouten balk die van muur tot muur loopt en er door middel van een anker mee is verbonden. In het midden wordt deze balk gestut door een stijl die op een muur van een varkenshok staat. De kap bestaat uit een eiken A-spant, dat zich in het midden tussen de topgevels bevindt. De spantbenen rusten op de vurenhouten balk die van muur tot muur loopt. De kap heeft in het midden een gording en in de top een nokgording. Het dak van de aanbouw bestaat uit een reeks eiken balken die vanaf de lage westgevel schuin naar de dakrand van het bakhuis lopen. De blinde westgevel van het bakhuis is als binnenmuur behouden gebleven.

Figuur 52 Bakhuis met vlechtelingen in topgevel (noordzijde)

Figuur 53 Het muurwerk is van afvalstenen in wildverband

Figuur 54 Topgevel zuidzijde met vlechtingen, traptuit en hoekornament. De varkensdeurtjes zijn van later. Gevel is opgetrokken uit afvalsteen in wildverband.

Figuur 55 Achterzijde (westzijde) met varkensdeurtjes en schoorsteen boven oorspronkelijke achtergevel van bakhuis

Figuur 56 Het luik in de noordgevel heeft een houtgepend kozijn en oud hangwerk

Waardering

Cultuurhistorische waardenstelling

1. Cultuurhistorische waarden

Het hele ensemble van boerderij, schuur en bakhuis heeft een hoge cultuurhistorische waarde. Het is een typisch voorbeeld van een Midden-Limburgse boerderij, die reeds kenmerken heeft van de gesloten hoeve. Door de positionering van een langgevelboerderij en een grote schuur met de gesloten eindgevels naar de weg gekeerd is het een uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkeling van het boerderijtype in deze streek.

2. Architectuur en kunsthistorische waarden

Het exterieur van boerderij en schuur heeft elementen die voorkomen bij belangrijke gebouwen uit de burgerij, zoals de mansardekap, de ornamentiek in de gevels en het toepassen van symmetrie. Bij de kapconstructie en de gebruikte steensoort is teruggegrepen naar de traditionele en ambachtelijke bouwwijze.

3. Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is landelijk gelegen tussen akkers en weilanden. De Dijkerstraat is een lint met meerdere boerderijen. In de onmiddellijke omgeving staan boerderijen, die met de eindgevel naar de weg zijn gekeerd. Ook staat er naast de boerderij een ensemble van boerderij en schuur in dezelfde positionering. De gebouwen van Dijkerstraat 42 zijn als een tweelinggebouw met elkaar verbonden en hebben derhalve een hoge ensemblewaarde.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Alle hoofdvormen van boerderij, schuur en bakhuis zijn gaaf bewaard gebleven. Bij alle drie gebouwen zijn er aanbouwen aangebracht, echter met behoud van het oorspronkelijk gevelwerk. De herkenbaarheid is van de gebouwen is daardoor behouden. De herkenbaarheid van het ensemble boerderij en schuur is volledig behouden.

5. Zeldzaamheid boerderijtype

Het ensemble boerderij en schuur waarbij de beide eindgevels nagenoeg identiek zijn, is zeldzaam te noemen. Daar komt bij dat ook het gesloten karakter van boerderij en erf naar de straat toe is behouden. Ook dit is zeldzaam.

Bouwhistorische waardenstelling

De boerderij is qua vorm en detaillering een typisch gebouw uit 1900. De gevels zijn hoog, wat de mogelijkheid creëert om de liggers op te leggen in de gevels. Het mansardedak was toen modieus, de daklijst kreeg een uitgebreid programma van ornamentatie en de langgevelvorm was het meest gebruikelijke boerderijtype. In Midden-Limburg was de grote schuur parallel aan het hoofdgebouw vaak even rijk uitgevoerd als het hoofdgebouw.

Naast deze tijdeigen elementen was ook de traditie hardnekkig. Zo werd er nog veel elementair bewerkt eikenhout gebruikt in een tijd dat mooi vierkant gezaagd grenenhout de trend was. Dit komt vooral tot uiting in de zware en summier bewerkte liggers in het bedrijfsgedeelte en de

schuur. Ook is de constructie van de kaspanten met grof bewerkt eikenhout en het gebruik van houten toognagels bij de meeste gebouwen rond 1900 in onbruik geraakt. Opvallend is dat de gevels zijn opgetrokken in een handvormsteen, hoewel de machinale steen toch bijna overal ingang had gevonden.

De stalruimte is een mooi voorbeeld van een stal uit de wederopbouwperiode. In die tijd was het gebruik van beton een belangrijke factor bij de inrichting van de bedrijfsruimte. De stal kreeg een hoeveelheid betonnen stalramen met ventilatiegleuf. Op het dak verscheen een houten ventilatiekoker.

Waarderingssteking

De verkenning heeft geleid tot de onderstaande bouwhistorische waardenstelling. Hiervoor zijn de categorieën gehanteerd conform de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009). Van een maximum aan oorspronkelijk materiaal.

Categorie 1

Hoge monumentwaarden (blauw)

De blauw gekleurde lijnen zijn de gevels, wanden en onderdelen die van wezenlijk en onlosmakelijk belang zijn voor het historische object. Zij moeten onverkort gerespecteerd worden. Bij schade moet uitgegaan worden van herstel en behoud van een maximum aan oorspronkelijk materiaal.

Categorie 2

Positieve monumentwaarden (groen)

Alle beschermingswaardige onderdelen die voor de instandhouding van de ontwikkelingsgeschiedenis van het historische object veel waarde bezitten. Behoud is gewenst, maar aanpassing of verandering is mogelijk op voorwaarde dat het onderdeel als zodanig herkenbaar blijft.

Categorie 3

Indifferente monumentwaarden (geel)

Onderdelen die niets of weinig aan de waarde van het gebouw toevoegen en ook geen wezenlijke onderdelen van de ontwikkelingsgeschiedenis zijn. Behoud is niet noodzakelijk.

Exterieur boerderij

Hoge monumentwaarden

- De gehele bouwmassa (buitengevels, dak, aanbouw, poort)
- De bouwsporen in voorgevel en eindgevel
- De plaats van de schoorsteen
- De hoekornamenten
- De woonhuisramen en zolderramen
- Alle ornamentering in daklijst

- Alle stalramen
- Verdiept kelderraam in noordgevel
- Dakkapel en dakramen in dak
- De twee hooiluiken in oostgevel
- De dakbedekking

Positieve monumentwaarden

- De voordeur
- De twee raampjes in westgevel bij de trap in de gang
- Alle ramen in het schuurgedeelte
- De schuifdeuren in schuurgedeelte oostgevel
- Achterste deel van de schoorsteen
- Liggend 3-ruits raam en wc-raam in bijkeuken westgevel
- Loopdeur naar schuurgedeelte, helemaal rechts in westgevel
- Ventilatiekoker op het dak
- Gemetselde koelbak tegen aanbouw noordgevel

Indifferente monumentwaarden

- Dakgoot aan woongedeelte westgevel
- Afdak boven voordeur oostgevel

Interieur boerderij

Hoge monumentwaarden

- De kelder en keldertrap
- De gang
- De twee kamers tegen de kopgevel (noordgevel)
- De vier oude originele paneeldeuren
- De brandgevel
- De stalruimte
- De muur tussen stal/schuur en aanbouw (oude buitengevel)
- De ramen en deuren in deze gevel
- De oude eiken ligger boven schuurgedeelte
- De gehele kapconstructie van woongedeelte en bedrijfsgebouw

Positieve monumentwaarden

- De positionering van slaapkamer en woonkeuken
- De schuifdeuren tussen de voorkamers
- De deur van woonkeuken naar bijkeuken
- De deur van bijkeuken naar stal
- De twee slaapkamers tegen kopgevel boven
- De trap naar boven
- De betonnen systeembodem

Indifferente monumentwaarden

- De vlakke binnendeuren in de woonruimte
- Het interieur van de bijkeuken en sanitaire ruimten
- Het verwarmingshok in de stal
- Het interieur van de aanbouw
- Het interieur van het schuurgedeelte
- De ventilatiekanalen op de zolder
- Het nieuwe rookkanaal achter de brandgevel

Exterieur schuur

Hoge monumentwaarden

- De gehele bouwmassa
- De ornamentering van de westgevel
- De bouwsporen in de gevels
- De hoekornamenten
- De oeil-de-boeufs in de kop- en eindgevel
- De ornamentering van de daklijst
- De dakbedekking
- Het luik geheel links in de oostgevel

Positieve monumentwaarden

- De deuren en ramen in de westgevel
- De ramen in de oostgevel
- De twee hooiluiken in de westgevel
- De deuren in de tussengevel met de varkensschuur (kopgevel noordzijde)

Indifferente monumentwaarden

- De bepleistering van de tussenmuur met de varkensstal (noordgevel)

Interieur schuur

Hoge monumentwaarden

- De tussenmuur van stal en schaapskooi
- Het slietenplafond van de schaapskooi
- De ligger boven de schaapskooi
- De gehele kapconstructie

Positieve monumentwaarden

- De stalruimte
- De tussendeur van stal en schaapskooi
- De voedersilo

Indifferente monumentwaarde

- De vloer van de stalruimte

Bakhuis

Hoge monumentwaarden

- De oorspronkelijke bouwmassa van het bakhuis
- Alle gevels van het oorspronkelijke gebouw
- De westgevel (thans binnenmuur) van het oorspronkelijke gebouw
- De twee varkensdeurtjes in de zuidgevel
- De dakbedekking van het oorspronkelijke gebouw
- Alle deuren, ramen en luiken van het oorspronkelijke gebouw
- Het kapsant van het oorspronkelijke gebouw
- De restanten van de schouw boven de oven
- De schoorsteen
- De ankers in de gevels

Positieve monumentwaarden

- De aanbouw aan de westzijde
- De varkensdeurtjes aan de westzijde
- De zolderconstructie van het bakhuisje
- De kapconstructie van de aanbouw
- De sporen van de kap

Indifferente monumentwaarden

- De varkenshokken in het bakhuisje en de aanbouw
- De vurenhouten stijl die op de muur van het varkenshok staat

Conclusie

Het ensemble van boerderij, schuur en bakhuis heeft een hoge monumentwaarde. De twee symmetrische gevels aan de straatzijde hebben een hoge esthetische waarde. De aanbouw aan de westzijde van de boerderij en de betonnen stalramen in het bedrijfsgedeelte vertegenwoordigen een belangrijke fase in de bedrijfsvoering. Zij markeren de overgang van het gemengde bedrijf in de potstal naar meer specialisatie en schaalvergroting. Dit alles heeft plaatsgevonden zonder afbreuk te doen aan de historische bebouwing.

Advies

De drie gebouwen die onderdeel uitmaken van het historische ensemble hebben in hun samenhang hoge cultuurhistorische waarde. Het erf tussen boerderij, schuur en poort is een wezenlijk deel van dit cultuurhistorische en zeer attractieve geheel. Het is dan ook belangrijk om bij herbestemming van boerderij en bijgebouwen de ensemblewaarde prioriteit te geven. Bij een eventuele splitsing van het hoofdgebouw en de schuur in bijvoorbeeld meerdere wooneenheden zal het belangrijk zijn om de beleving van een onverdeeld erf te bewaren. Opsplitsing van het erf in meerdere eenheden zou in deze de ensemblewaarde ernstig aantasten, zo niet volledig teniet doen.

Het zal een interessante uitdaging zijn om bij splitsing in meerdere eigendommen de juiste formule te vinden om met name het erf ongerept te kunnen laten. Men zal dan bijvoorbeeld een keuze moeten maken tussen wat privé-eigendom wordt en wat blijft voor gemeenschappelijk gebruik door de verschillende eigenaren. Het erf kan, zoals een plein of een hofje in de stad, een gevoel geven van een zekere beslotenheid waar het veilig en vertrouwd thuiskomen is.

Bijlagen

Bijlage 1 – Waardenstelling boerderij

Bijlage 2 – Waardenstelling schuur

Bijlage 3 – Waardenstelling bakhuis

SCHAMP
Bouwkundig advies
Advies ruraal erfgoed

Jan Berendweg 2

5764 PK De Rips

T 0493 - 380355

M 06 - 57579908

E info@schamp-bouwkundigadvies.nl

I www.schamp-bouwkundigadvies.nl

Op werkzaamheden van Schamp Bouwkundig Advies is DNR 2011 van toepassing

